

Дмитро Вакуленко,
Ігор Ковалик
Володимир Мисик
(м.Тернопіль, Україна)

УКРАЇНСЬКА ХАРТІЯ ВІЛЬНОЇ ЛЮДИНИ - БАЗИС АКСІОЛОГІЧНИХ ЗАСАД ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ

Протягом віків цінності еволюціонують разом із розвитком суспільства під впливом національних, культурних, економічних та соціальних чинників. Аксиологія (від грец. *αξια* — цінність) — наука про цінності, учення про природу духовних, моральних, естетичних та інших цінностей, їх зв'язок між собою, із соціальними, культурними чинниками та особистістю людини; розділ філософії. Зокрема, наука про цінності освіти, у яких представлена система значень, принципів, норм, канонів, ідеалів, які регулюють взаємодію в освітній сфері і формують компонент відносин у структурі особистості [1]. Українська нація формувалась переважно під впливом загарбницьких держав. Неодноразово винищувалась еліта української нації, виживали часто ті, хто йшов на поступки із совістю. Незважаючи на це, велика кількість синів та дочок української нації засяяли на планетарному рівні в різних сферах науки, мистецтва та бізнесу [2]. У періоди повної або часткової незалежності українці відзначались великою звитягою та сильною волею. На жаль, здобуту дорогою ціною незалежність не вдавалось втримати надовго. Було декілька основних причин. Серед них такі: аксіологічні засади не вдавалось утримати на достатньому рівні, помилковість стратегій або обмаль часу. Саме формування ціннісних засад для української нації стало вкотре актуальним після Помаранчевої революції 2004 року та напередодні революції Гідності 2014 року. Саме в 2012 році на основі звернення традиційних українських церков до вірних та до всіх людей доброї волі [3] Ініціативна група «Першого грудня» після тривалих узгоджень 1 грудня 2012 року оприлюднила Українську хартію вільної людини (УХВЛ) [4]. В преамбулі УХВЛ автори Хартії зазначили:

Ми, учасники Ініціативної групи «Першого грудня», укладаємо цю Хартію, щоб висловити те, як бачимо життєві орієнтири для нашого суспільства, і водночас дати поштовх до об'єднання всіх людей, які хочуть доброго і гідного життя в Україні і навколо неї.

Саме в цьому документі запропонована візія сучасного українця. Наступним викликом для нашого суспільства став пошук способу імплементації в різні сфери життя. Доросле населення, виховане у період тоталітарного режиму, під впливом зомбуючої дії засобів масової інформації переважно не сприймає нові погляди. Саме молодь, на думку ініціаторів (проф. Дмитра Вакуленка та Ігоря Ковалика) мала стати тим плодючим ґрунтом для формування майбутньої еліти Української нації з використанням цінностей УХВЛ.

Створенню вказаної програми передувала співпраця ініціаторів впровадження цінностей УХВЛ в освіту з колективом Тернопільського комунального-методичного центру науково-освітніх інновацій та моніторингу в тісній співпраці з Николиним М. М., Вівчарем А. Д. Продуктивна багаторічна взаємодія у напрацюванні методик подання цінностей УХВЛ магістрантам за активної підтримки колективу кафедри інформатики та методики її викладання ТНПУ ім. В. Гнатюка [5] під керівництвом колективу кафедри медичної інформатики та методики її викладання ТНПУ ім. В. Гнатюка на чолі з її завідуючою доц. Балик Н.Р. Запропоновану ініціативу реалізовували колективи ЗЗСО міста Тернополя. Слід відмітити колектив Української Гімназії, директором якого є Крижанівський А. В., ЗЗСО № 3 з поглибленим вивченням іноземних мов (директор – Дудяк С.І.), Тернопільський навчально-виховний комплекс "Школа-колегіум Патріарха Йосифа Сліпого" (директор – Гуцал М.Б.) та інші колективи.

Ідею впровадження цінностей УХВЛ в освіті області підтримали керівництво обласної ради на чолі з Овчаруком В.В в тісній співпраці з заступником голови Крупою Л. Л. та керівництвом обласної державної адміністрації на чолі з Барною С.С, в тісній співпраці з колективом управління освіти і науки тернопільської ОДА на чолі з Хомою О.З. та її замісницею Зварич Г.В.

Ініціатором програми та одним із її виконавців став колектив Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти (ТОКІППО), зокрема, директор Петровський О.М., заступник директора з науково-педагогічної та виховної роботи к. і. н. Мисик В.С., завідувач центру виховної роботи, захисту прав дитини та громадянської освіти Хома С.О. тощо.

Після затвердження обласної програми «Впровадження Української Хартії вільної людини в навчальних закладах Тернопільської області на 2017-2020 роки» 31 травня 2017 року № 329-од розпочалась клопітка співпраця з освітянами області, ТОКІППО. Інформаційно-експертний супровід вказаної програми виконують представники ГО «Гуртом!» проф. Вакуленко Д.В. і Ковалик І.М..

Для впровадження цінностей УХВЛ в освітньому просторі області пропонуються наступні етапи:

1. Знайомство з УХВЛ.
2. Мислення цінностями Хартії.
3. Просвітництво в громадах із застосуванням УХВЛ.
4. Застосування цінностей УХВЛ в особистому житті, житті громади та України.

Для забезпечення першого етапу - Знайомство з УХВЛ пропонується проводити навчально-виховні заходи біля банерів або плакатів (рис. 1).

Рис.1 Зображення банера та плаката, розроблені для інформаційного супроводу впровадження УХВЛ в освітньому просторі області

Проводити навчально-виховні заходи біля банера (плаката) можна за наступними тематичними спрямуваннями: «Живімо за українською хартією вільної людини», «Українці, що живуть за українською хартією вільної людини», «Успішні справи українців, що живуть за українською хартією вільної людини» (приклади проведення заходів пропонується подивитись на ютуб каналі [6]).

Наступним способом знайомства з цінностями УХВЛ пропонується використання матеріалів Ютуб-каналу «Живімо за українською хартією вільної людини» [6] в наступний спосіб: подивитись відео на уроці та обговорити в класі, домашнє завдання – подивитись відео вдома, розповісти одноліткам, написати творчу роботу на основі побіченого, висловити власну думку.

Для розвитку вміння, компетенцій мислення цінностями УХВЛ пропонуються наступні формати:

- вивчення (дослідження) історії подій, явищ села, району, області і творчого спадку успішних постатей (вчені, митці, підприємці, лідери) минулого й сучасності з оцінкою їх реалізації згідно з цінностями Української Хартії вільної людини;
- написання учнями 8-11 класів досліджень реалізації цінностей Української Хартії вільної людини;
- написання учнями есе про видатні постаті, які дотримуються цінностей УХВЛ;
- написання учнями віршів на тему «Чому Я люблю Україну».

За вказаними номінаціями додатково проводиться конкурс кращих робіт для різних вікових груп.

За окремим творчим завданням необхідно відзняти відео, найкращі з яких завантажити в youtube (бажано зі згодою батьків та вчителя на публікацію).

Для забезпечення знайомства громади з цінностями УХВЛ передбачається представлення учнями, громадськості населеного пункту на конференціях (інтерактивних заходах), виставах, брейнрингах, олімпіадах, творчих звітах, семінарах результатів досліджень та участі в конкурсах. Важливою є власна ініціатива освітян, а запропоновані ними форми реалізації цінностей можуть корегуватись.

Цікавою формою роботи в реалізації УХВЛ є залучення громади спільно освітянами до постанови вистав шкільними драматичними гуртками за наступними тематичними напрямками.

- o Хартії в історії людства (відео та сценарій);
- o Революції гідності (Чехословацька, Білоруська, Українська - Хартії та Цінності);
- o Успішні постаті краю крізь призму цінностей Хартії.

Детальніше розглянемо складові пропонованих навчальних та виховних заходів в кожній школі області:

Учні:

- Виступ авторів Хартії в громадах (відеозвернення);
- Роль лідерів місцевих громад в історії нашого краю «Знай наших» (аналіз за цінностями Хартії);
- Виступи учнів (вірші, малюнки, спів пісень);
- Вистава «Хартії в історії людства» з використанням баннера.
- Приклади практичного застосування УХВЛ;
- Відео кращих уроків по УХВЛ;
- Реалізовані проекти по Хартії.

Вчителі:

- Проведення відкритого уроку та виховного заходу про цінності Хартії.
- Тренінги по районним центрам.

Батьки:

- Мотивація дітей, родини та освітян жити за цінностями в житті;
- Ессе «Я і Хартія, Що я роблю для проявлення цінностей в своєму житті, в родині, школі, громаді»;
- Участь учнів, родини, громади у соціальних, культурних, наукових програмах громади, України;
- Формування прикладу вчителя та батька, що живе та діє відповідно до цінностей Хартії.

Результатами проведеної роботи протягом 2012-2019 роки стало впровадження цінностей УХВЛ в освітній простір Тернопілля. Розроблено та затверджено обласну програму впровадження Української Хартії вільної людини в навчальних закладах Тернопільської області на 2017-2020 роки. Із використанням 20 банерів відбулась презентація цінностей УХВЛ в більшості навчальних закладів області, записано десятки відеороликів з візуалізацією заходів з участю учнівської молоді. Неодноразово відбувались інтерактивні заходи та тренінги присвячені УХВЛ з участю працівників ТОКІППО та освітян усіх районів та об'єднаних громад області. За результатами проведених обласних конкурсів серед учнів та освітян області визначено десятки переможців за різними номінаціями. Відбулась імплементація цінностей УХВЛ в освітянське та учнівське середовище у виховному та навчальному процесі, в написанні методик подання цінностей Хартії. При проходженні курсів підвищення кваліфікації в ТОКІППО відбувається презентація УХВЛ та підходів до подання цінностей в навчальному та виховному процесі.

Молодіжне самоврядування активно приймає участь в поширенні цінностей УХВЛ. Наприклад, на виборах президента учнівського самоврядування однією з вимог при побудові передвиборчої програми претендентів було використання цінностей УХВЛ.

Перспективою впровадження УХВЛ є передання досвіду впровадження цінностей у всі області України, затвердження національної програми впровадження Української Хартії

вільної людини в закладах освіти України. Існуючі національні освітні програми Нової української школи, Національно-патріотичного виховання, Концепції розвитку громадянської освіти можуть бути доповнені цінностями, визначеними в УХВЛ. Хартія може стати базою для майбутньої національної ідеї.

Література:

1. Аксіологія. [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org>
2. 100 видатних особистостей в історії України (Короткі розповіді про людей, які визначили хід історії країни з часів Київської Русі і до наших днів). [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://nv.ua/ukr/project/istoria-100-vydayushchikhsya-l-40004783.html>
3. **Звернення традиційних Українських Церков до вірних та до всіх людей доброї волі** [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://1-12.org.ua/zvernennya>.
4. Українська Хартія вільної людини. [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://1-12.org.ua/ukrajinska-khartija-vilnoji-liudyny>.
5. Методик подання цінностей УХВЛ магістрантами ТНПУ ім. В. Гнатюка. [Електронний ресурс]. – 2014-2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://konkurs.tnpu.edu.ua/projects/category=23/>, <http://gromada-i-misto.org/>; <http://uhvl.pos.te.ua/konspekty>
6. Ютуб каналу «Живімо за українською хартією вільної людини» . [Електронний ресурс]. – 2014-2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/channel/UCZHE3U2E3y2WN89vhEbXZOA>

Наталія МОРСЬКА
(Тернопіль, Україна)

ЦІННІСНА СВІДОМІСТЬ ЛЮДИНИ В ЕПОХУ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

XXI століття – «ера інформатизації», епоха небувалих масштабів інформації та шаленого розвитку наукових знань. Новітні технології заповнили життя людей, впливають на усі суспільні сфери та є визначальними у майбутті соціуму. Але чим глибше людство занурюється у технологічно-інформаційний простір, тим частіше людина відчуває себе безпорадною, самотньою, вихолощеною частинкою безмежного Всесвіту. Ті «вічні» підвалини, той надійний фундамент її людського буття нестримно втікає з-під її ніг. Як не загубитися, не розчинитися, не втратити себе – ось нагальне питання сучасності для майбутнього існування людини у всій повноті, цілісності і цінності цього виду живих істот, що окреслює актуальність досліджуваної теми.

Сучасна людина вже не просто визначається як «технічна людина» («гомо технікус») (І.Мірчук) [1, с.150], а є слухняним «біороботом» або «психороботом» яким керують ті, хто володіє засобами й технологіями впливу на людську психіку. Як зазначає Н. Романова, для цього не потрібно використовувати психотропні установки та психофармакологію, достатньо лише «невидимої, але могутньої інформаційно-психологічної зброї, мета якої – володіти свідомістю людини, отже, керувати її поведінкою» [2].

Високий і надшвидкісний рівень розвитку поширення інформації та поява різноманітних засобів масової комунікації, уможливили й активізували широке розповсюдження та використання технологій впливу та маніпулятивних прийомів на людину. І сьогодні це сягає таких масштабів, що є небезпечним для існування як окремішньої особистості, так і загалом для суспільства чи окремої держави.

Дослідники підкреслюють, що сучасні мас-медіа стали одним із невід'ємних компонентів психосоціального існування людства, вони претендують на роль дуже потужного чинника